

Knelpunten signaleren en oplossen

Notarissen, erfrechtadvocaten en (kanton)rechters hebben met elkaar te maken rondom de vereffening van nalatenschappen. Recent kwamen zij bijeen tijdens een professionele ontmoetingsdag over dit onderwerp.

TEKST Jolanda aan de Stegge | BEELD Truus van Gog

De Expertgroep Erfrecht buigt zich al jaren over dilemma's waar vereffenaars tegenaan lopen. Twee maanden geleden publiceerde zij hiervoor nieuwe richtlijnen, waarna begin november de eerste professionele ontmoetingsdag over vereffening plaatsvond tussen notariaat, advocatuur en rechterlijke macht. In de Veerensmederij in Amersfoort blijkt deze bijeenkomst in een behoefte te voorzien. Tijdens de voordrachten wordt aandachtig geluisterd, smartphones blijven in de tas en 's middags doen de tweehonderd deelnemers actief mee aan de workshops. Het doel van de dag is dan ook in ieders belang: praktische hindernissen signaleren en oplossingen aandragen, zodat op termijn aangepaste regelgeving volgt.

LEVEND DOCUMENT

Problemen rondom vereffeningen zijn er volop, stelt de Utrechtse hoogleraar Burgerlijk recht Jan Biemans. 'Hoe sommige wettelijke bepalingen door- en uitwerken, blijft onderbelicht, maar vergeet niet dat de wet een levend document is.' Volgens hem wordt het werk voor de vereffenaar aanzienlijk vergemakkelijkt als niet iedereen standaard een nalatenschap beneficiair zou aanvaarden, tenzij een erfenis overduidelijk positief is. Enthousiast roept hij zijn gehoor op proefprocedures te voeren. 'Dat trekt zaken vlot en binnen een jaar heb je uitsluitel.'

SNELLER EN GOEDKOPER

Al kunnen vereffeningen lastig uitpakken, hoogleraar familievermogensrecht Tea Mellema vertelt allereerst hoeveel plezier ze haar hebben bezorgd. 'Ze brachten me naar

Sardinië, in een hondenkennel en coffeeshop.' Zij acht vooral de notaris geschikt als vereffenaar, omdat die daartoe goed is geoutilleerd. Desondanks is ze voorstander van een speciale opleiding, die er al is voor executeurs. Je bent als vereffenaar geen rijdende rechter, zegt ze nadrukkelijk. 'Wees streng: de schulden van de overledene moeten worden betaald, dat is jouw primaire taak.' Krachtig pleit ze voor snellere en goedkopere benoemingen, liever door de kantonrechter dan door de rechtbank en zonder tussenkomst van een advocaat. Ze haalt een zaak aan waarin voorafgaand aan de benoeming van de vereffenaar al 300.000 euro was uitgegeven aan advocaatkosten. 'Een snellere benoeming had dit kunnen voorkomen.' Graag zou ze in complexe nalatenschappen met een kantonrechter of rechter-commissaris overleggen. 'Dat komt de gehele vereffening ten goede en iets dergelijks gebeurt ook tijdens regiezaken bij ingewikkelde scheidingszaken.'

‘Voer proefprocedures om zaken vlot te trekken’

PARTIEEL VERDELEN

Meerdere sprekers stellen zich de vraag waar de rol van de executeur eindigt en die van de vereffenaar begint en wat een executeur wel en niet mag. Mellema: ‘Tot duidelijk is of een nalatenschap positief of negatief is, kan hij misschien maar het best de boedel inventariseren. Dan maakt de vereffenaar vervolgens de boedel gereed voor verdeling.’

Wel is zij ervoor om onder voorwaarden vaker al tijdens het proces partieel te verdelen. ‘Als de schuldeisers bijna allemaal zijn voldaan, kan er toch best al worden uitgekeerd aan de erven? Wat heeft het voor zin om de auto in de garage te laten staan als dat niet ten nadele is van de schuldeisers?’

KNOPEN DOORHAKKEN

Een advocaat zit per definitie anders in een vereffeningproces dan een notaris of rechter, al is er genoeg overlap, zegt erfrechtadvocaat Petra Knoppers. Ook zij hekelt de procedures rondom de benoeming van een vereffenaar. Mede daarom is ze gecharmeerd van Biemans

oproep om proefprocedures te starten, want ze krijgt veel zaken nauwelijks aan haar cliënten uitgelegd. Ook ergert zij zich aan de soms maandenlange wachttijden voordat de kantonrechter een termijn stelt om schuldeisers op te roepen. Zelf neemt zij waar mogelijk een vereffening stevig in handen en hakt knopen door. Aanwijzingen van een rechter dragen niets bij, vindt ze. ‘Daarna voel je je hooguit gesterkt, maar jij blijft verantwoordelijk.’ Onduidelijk vindt ze het moment waarop de vereffening klaar is en hoe het zit met de overdracht. ‘Ook daarin kunnen de nodige slagen worden gemaakt.’

SPAGAAT

Als voorzitter van de expertgroep vertelt Twan Bennenbroek, rechter in Oost-Brabant en voormalig notaris, hoe lastig hij de rol van sparringpartner vindt. ‘U als vereffenaar vraagt mij om een aanwijzing, terwijl ik later uw totale vereffening moet beoordelen. Dat brengt mij als rechter in een spagaat, want op dat moment heb ik geen volledig overzicht

over die nalatenschap. Die krijg ik na afloop en pas dan zie ik ook wat goed is gegaan en wat misschien anders had gemoeten.’ Wie om een aanwijzing vraagt, zoekt rugdekking, oordeelt hij scherp. De expertgroep vindt dat vereffenaars zouden moeten worden betaald volgens de Recofa-richtlijn.

WORKSHOP 1:

BENOEMING VAN DE VEREFFENAAR

Wie benoem je tot vereffenaar en waarom, luidt de eerste vraag van erfrechtadvocaat Katelijne van Barneveld en kantonrechter Gertjan Wouters. Omdat een vereffenaar primair de belangen van schuldeisers behartigt, is het zinloos dat erfgenamen vaak een vereffenaar voordragen. Rechtbanken werken met lijsten van bewindvoerders en curatoren, maar de wet verbiedt het hen dat zij lijsten aanleggen met namen van vereffenaars, zegt een rechter. Zijn collega: 'Bij verzoeken van banken in vermoedelijk lege boedels vragen wij altijd om een naam, want niemand staat te springen om in die gevallen als vereffenaar op te treden. Laatst gaf ik een notaris een negatieve boedel, maar zodra ik een positieve heb, benader ik eerst hem. Een kandidaat-notaris vindt advocaten

geschikter als vereffenaar dan notarissen: 'Zij zijn slagvaardiger en beter thuis in rechtsprocedures. Het blokkeert ons dat we neutraal moeten zijn.' Algemeen vindt men dat voor de benoeming tot vereffenaar géén advocaat nodig is en dat dit goedkoper en sneller kan. Verschillende rechtbanken blijken verschillende regels te hanteren rondom de zitting voor de instemmingsverklaring van erfgenamen: 'Onnodig vertragend en kan gemakkelijk anders.' Om zaken sneller te kunnen afhandelen, wordt er nagedacht over een wetswijziging. Tot slot merkt iemand waarschuwend op dat de vereffenaar in het begintraject alle rekeningen moet blokkeren. 'Daarmee voorkom je dat sommige schuldeisers wél betaald krijgen via een doorlopende incassorekening, terwijl anderen achter het net vissen.'

WORKSHOP 2: VOORTGANG VAN HET VEREFFENINGSPROCES

Voor de stoeve samenwerking tussen vereffenaar en rechterlijke macht staat centraal in de workshop van notaris Justine Tielemans en erfrechtadvocaat Joost Diks. 'Rondom de benoeming verlies je zo drie maanden, maar ook later in het proces. Waarom gaat dat zo?' Soms gaan er jaren overheen voor ik iets hoor van de rechtbank, zegt iemand. Dat genoeg is geheel wederzijds, repliceert een rechter: 'Misschien wordt de vraag niet goed gesteld.' De meeste vereffenaars vinden dat de rechterlijke macht beter benaderbaar moet zijn tijdens het proces. Niet vanwege rugdekking, zegt een deelnemer geïrriteerd, maar omdat sommige vereffeningen enorm gecompliceerd zijn. 'Ik had een boedel met aandelen, waarin de erfgenamen niet alleen aandeelhouders waren, maar ook privéschulden bij de bv hadden. Overleg kan dan enorm helpen.' Ten slotte gaat het over het gevaar van paulianeus handelen (het frauduleus wegsluizen van geld) voorafgaand aan een vereffening. 'Let op, zeker als er kort voor het overlijden van de legitimaris veel geld is verdwenen. Hoe zit het met de levensverzekering en uitgaven in het jaar ervoor? Laat zien dat je er bovenop zit en ook naar het financiële verleden kijkt.'

WORKSHOP 3:**REKENING EN VERANTWOORDING**

Twan Bennenbroek en Renée Albers, docent Erfrecht aan de Universiteit van Amsterdam, leggen de deelnemers aan hun workshop stellingen voor. Zoals: moet de hoogte van het loon van de vereffenaar altijd worden bepaald aan de hand van Recofa-richtlijnen? En: behoort een tussentijds voorschot tot de mogelijkheden?

Een notaris merkt op dat hij het Recofa-tarief hoog vindt, hoger dan het commerciële verdienmodel. 'Vaak ben ik er blij mee, maar het is de vraag of het passend is in elke nalatenschap.' De meesten vinden een tussentijds voorschot redelijk. 'Een vereffening duurt jaren, ik vind niet dat ik dat allemaal hoeft voor te schieten', zegt een kandidaat-notaris. 'De curator krijgt wel een voorschot en moet een halfjaarlijks verslag maken, waarom geldt dit niet voor vereffenaars?'

Op de stelling of de kosten van een ontslagen vereffenaar voor de boedel van de nalatenschap komen of voor rekening van de vereffenaar, wordt weifelend gereageerd. Een grijs gebied, constateert een deelnemer. Een rechter: 'Wij benoemen alleen vereffenaars met een rechtsbijstandsverzekering.' Alle deelnemers zijn het ermee eens dat het loon van de vereffenaar altijd superpreferent is.

VOORGESTELDE OPLOSSINGEN

Kort voor de borrel, na een middag vol workshops, vat Jan Biemans de voorgestelde, potentiële oplossingen samen:

- Rechtbanken maken een lijst met vereffenaars en benoemen hen zonder tussenkomst van een advocaat.
- Bij complexe nalatenschappen die financiële expertise vereisen, kan worden gedacht aan samenwerking tussen een jurist en accountant.
- De vereffenaar die wordt opgezadeld met een lege boedel wordt later gecompenseerd met een positieve nalatenschap. (Al is het niet de bedoeling dat hij zijn inspanningen van een eerdere negatieve boedel verhaalt op een positieve.)

- Laat de wetgever zich buigen over de verschillende rollen van de (kanton)-rechter gedurende het vereffeningproces. Er wordt gepleit voor landelijk identiek rechtbankbeleid.
- De vereffenaar die een aanwijzing wil, stelt schriftelijk een concrete vraag en formuleert tevens wat volgens hem een goede oplossing zou zijn.
- Het Recofa-tarief wordt een jaar uitgetoetst en daarna geëvalueerd.
- Maak keuzes als vereffenaar, zit boven op het proces, acteer zelfstandig en hak knopen door. Wees minder bang voor het maken van fouten en houd de kosten-batenanalyse scherp voor ogen.

